

COMUNICATIVITATEA CADRELOR DIDACTICE UNIVERSITARE

Lilia NACAI, *asistent universitar,*
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Moldova

Abstract. *This article is part of a larger research on the personality of the university teacher, the characteristics of the efficient university teacher, as well as the place, the role of the particularities of the educational communication, the communicativity that confers efficiency. It presents an interesting synthesis of the characteristics of the effective teacher, as well as the approaches to communicativity as an essential element pedagogical aptitude.*

Keywords: *communication behavior, pedagogical aptitude, communicativity.*

Prezentul articol se înscrie într-o cercetare mai amplă cu privire la personalitatea cadru-ului didactic universitar, caracteristicile cadrului didactic universitar eficient precum și locul, rolul particularităților comunicării educaționale, comunicativității care conferă fapt de eficiență.

Interesul sporit de-a lungul anilor al cercetătorilor orientat spre a determina caracteristicile unui profesor în raport cu rezultatele pozitive în activitatea didactică și de a preciza valoarea fiecăreia este actual și în prezent. Dificultățile realizării unei cercetări valide, în acest sens, rezidă în complexitatea obiectivelor instructive-educative și în faptul că eficacitatea activității didactice nu se sumează într-o caracteristică unitară. Influența exercitată de un profesor asupra educabililor nu dă rezultate evidente, imediate, iar efectul apărut după o perioadă de timp este greu de determinat. În acest sens, numărul, natura, clasificarea caracteristicilor profesorului identificate de variați autori în rezultatul investigațiilor experimentale se profilează cu diferențe semnificative. Analizând studiile științifice realizate de Nicolae Mitrofan, Anca Dragu, Constantin Voicu, am realizat o sinteză a caracteristicilor profesorului eficient [1, 4, 7].

Tabelul 1. Caracteristicile profesorului eficient

Autori	Caracteristicile profesorului
R. Hubert	Bun simț, intuiție psihologică, ordine, claritate, spirit metodic și ordonat, calități morale (probitatea, generozitatea, stăpânirea de sine, spirit critic, modestie), bună dispoziție, vocație pedagogică (iubire pentru copil, simțul valorii, simțul misiunii).
H. Gariat	Conduita verbală: vocea, atitudinea corporală, gesturile; gustul pentru studii, plăcerea de a preda, simpatia pentru educabili, respect pentru personalitatea educabilului, calm, răbdare, fermitate, atenție la detalii.
J. Thomas	Puternic ancorat în realitate, personalitate bogată, spirit animat de curiozitate, expert al relațiilor umane, echilibrat fizic și psihic, actor care cucerește prin elocință, dicție, sens dramatic, să poată lucra în echipă.
Argyle	Prietenos și drept, realizează contacte bune cu educabilii, stimulator, energetic, cu o bogată fantezie, stabil afectiv, erudit, bine pregătit în domeniu.
J. E. Gustafsson	Comportamentul nonverbal, comportamentul verbal.
D.G. Ryans	Afecțiune, înțelegere și prietenie; responsabilitate, spirit metodic și acțiuni sistematice; putere de stimulare, imaginație și entuziasm.
E. P. Torrance	Artist în profesiunea sa, stăpânit și reușește să transmită și altora dorința arzătoare de a ști, își iubesc cu patimă munca, sub influența lui orizonturile cunoașterii se largesc, teama de necunoscut dispare, necunoscutul devine cunoscut; inspiră educabililor de a fi creativi, independenți în gândire și acțiune; este anxios dorind să-și vadă cât mai repede educabilii „mergând” singuri.
P.M. Gonobolin	Capacitatea de a cunoaște și înțelege elevul, de a stabili relația necesară cu fiecare elev sau fiecare clasă de elevi în întregime, observația pedagogică, tendința de a transmite accesibil cunoștințe, aptitudinea organizatorică, atenția distributivă, imaginația pedagogică, tactul pedagogic, creativitatea, aptitudinea de examinator.
L. Ghivrigă	Atitudinea corectă față de educabili, folosirea adecvată a metodelor didactice, interes pentru munca didactică, tact pedagogic, apropiere, căldură, cunoștințe în domeniu.
S. Marcus; T. David; A. Predescu; J.B. Rochar	Talentul pedagogic, conduita empatică, intuiția, omenia, simțul umorului, răbdarea.

M. Țurcaș	Dimensiunea fundamentală a personalității profesorului este creativitatea.
I. Sulea-Firu	1. Normalitate, inteligență, moralitate, sănătate; 2. caracter moral: cinste, conștiinciozitate, dreptate, nepărtinire, seriozitate, demnitate, bunătațe, generozitate, blândețe, modestie; 3. putere de muncă și creație: ordonat, inițiativă, îndemânare; 4. iubire: puterea de a te apropia de educabili, înțelegere și interes pentru ei; 5. cadrul explicării: lămurit, frumos, atractiv, cu putere de însuflețire, încântare și încurajare a altora; 6. vocație: conștiința propriilor însușiri și dorința de a le folosi în educație, chemare pentru această muncă; 7. pregătirea: cunoștințe și aplicarea acestora în muncă.
A. Neculau	Capacitatea de a transmite cunoștințe, inteligența, interes pentru dezvoltarea capacităților intelectuale ale educabililor, experiență didactică, pasiune în muncă, autoritate în fața educabililor, competență în disciplina predată, capacitatea de a munci metodic.
P. Popescu-Neveanu	Comunicativitatea – element esențial din sistemului de aptitudini didactice.
N. Mitrofan	Deschis, cald, înțelegător, inteligență vie, capacitate de abstractizare, stabilitate emoțională puternică, caracter afirmat, autoritate, conștiincios, străduitor, serios, cu simțul datoriei, cutezător, întreprinzător, sociabil, delicat, tandru, sensibil, practic, abil, perspicace, clarvăzător, lucid, calm, liniștit, încrezător în sine, senin, deschis, sincer, spirit critic, generos; independent, prudent, distins, calm.

Observăm că acestor abordări le putem identifica note comune, iar din demersurile întreprinse de diferiți cercetători rezultă fragmentarea și uneori unele contradicții în ceea ce privește caracteristicile unui profesor în raport cu rezultatele pozitive în activitatea didactică. În rezultatul investigațiilor științifice asupra concepțiilor cercetătorilor cu privire la personalitatea profesorului, Anca Dragu a pus în evidență trei direcții de interpretare:

1. Personalitatea profesorului ca sumă de trăsături, puse în evidență în raport cu cerințele activității instructiv-educative;
2. Personalitatea profesorului definită ca aptitudine didactică care asigură eficiența intervenției asupra elevilor;
3. Identificarea „factorului prim” al personalității profesorului în *capacitatea empatică, comunicativitatea și creativitatea* [1, p. 86].

În cercetarea noastră interesul este focalizat în jurul conceptului de comunicativitate – „factor prim” al personalității profesorului.

Credem util să precizăm mai întâi conceptual de comunicativitate. Conform lui A. Cosmovici și D. Mihai, comunicativitatea ar fi „ușurința și plăcerea de a vorbi, de a comunica”. Autorii mai explică această trăsătură și prin lipsa dificultăților de a iniția o convorbire și de a aborda probleme personale. Comunicativitatea este deosebit de complexă, care poate fi rezultatul convergenței mai multor factori. C. Levy-Leboyer observă că, în ceea ce privește comunicarea și eficiența intervenției într-o conversație, avem de-a face cu „trilogia ardoare, combativitate și echilibru”. Psihologul francez mai spune și că persoana capabilă să stabilească rapid contacte nu reușește întotdeauna să determine ca acestea să fie și durabile, fiind vorba de fapt de lipsa unei coincidențe existente între comunicativitate și afinitate social (dorința de a se afla în societate, care nu are aceeași intensitate la toți oamenii), rezistentă la schimbare [5; p. 203].

Conceptul de comunicativitate, așa cum îl întâlnim definit la L. Ezechil, redă aspectul funcțional al unei relații de comunicare, exprimând manifestările favorabile realizării schimbului informațional și interpersonal, în virtutea faptului că termenul sugerează ideea participării/implicării în relația de schimb de semnificații, *comunicativ* însemnând ceea ce este favorabil comunicării [2, p. 48].

În sistemul de aptitudini specifice activității didactice, comunicativitatea este dimensiunea centrală, integrativă. În definirea *comunicativității* se recurge la compararea ei cu *sociabilitatea*, care exprimă, de asemenea, disponibilitatea omului la interacțiune și, implicit, deschiderea unuia către altul [3, p. 96].

Sociabilitatea, considerată trăsătură esențială a personalității umane, ce determină aptitudinea de a stabili cu ușurință relații cu alții și un mod original de manifestare a fiecărei persoane, reprezintă o caracteristică importantă a *competențelor comunicative*.

Paul Popescu-Neveanu consideră elementul esențial al sistemului de aptitudini pedagogice – comunicativitatea, de natură să transmită cunoștințe, să structureze operații intelectuale și să genereze motive superioare.

Această aptitudine de tip didactic, în viziunea lui Paul Popescu-Neveanu, caracterizează integral personalitatea cadrului didactic, fiind astfel focalizată și instrumentată încât să poată opera într-o manieră constructivă. Este vorba despre o dispoziție comunicativă și de influențare cu toate componentele sale: vorbire expresivă, gesticulare adecvată, capacitate de demonstrare inductivă și logică, expunerea semnificativă și inteligibilă, dialog familiar și antrenat, simț dramatic, capacitate empatică de transpunere în situația psihologică a educabilului precum și abilități organizaționale, de control psihodidactic, docimologice [6; p. 128].

Doina-Ștefana Săucan, menționează dificultățile cercetării și a elaborării teoretice asupra comunicativității cadrului didactic, aducând mai multe argumente:

1. Rolul profesorului se îmbogățește, se nuanțează de la o perioadă la alta.
2. Multe din funcțiile pe care el le exercită sunt imprecise și de cele mai multe ori abstracte și nu putem vorbi despre un model al conduitei comunicaționale eficiente.
3. Concepțiile cadrelor didactice privind propriul mod de a comunica în câmpul educațional diferă și ele foarte mult [5; p. 128].

Intenția de a realiza un studiu experimental al comunicativității cadrului didactic, în viziunea noastră, trebuie să pornească de la ideea că relația de comunicare didactică are doi parteneri profesorul și educabilul, ni se pare îndreptățit ca educabilul să evalueze comunicativitatea profesorului, mai mult, profesorul să realizeze și o autoevaluare. Comunicativitatea poate fi analizată prin punerea în lumină a modului în care comunică profesorul, cuprinzând atât fenomenele interne, subiective, cât și reacțiile obiective, observabile, mijloacele prin care partea subiectivă implicată devine vizibilă și are impact asupra educabilului. De aceea studiul experimental trebuie focusat atât în jurul unor trăsături de personalitate (eficiența muncii profesorului este condiționată prioritar de variabilele de personalitate, în interiorul cărora poate fi identificată o anumită ierarhie) pe abilitățile de comunicare cât și pe mijloacele de comunicare. Abilitățile de comunicare sunt acele însușiri funcționale și operaționale de comunicare care duc la eficientizarea și performanța în comunicare, întotdeauna demonstrate și demonstrabile prin fapte. Având aceste abilități, profesorul folosește cele mai adecvate mijloace, pentru a fi percepute, iar relația de comunicare să fie una eficientă.

Bibliografie:

1. DRAGU, Anca. *Structura personalității profesorului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996. 285 p.
2. EZECHIL, L. *Comunicarea educațională în context școlar*. București: Didactică și Pedagogică, 2002. 184 p.
3. GUȚU, VL. *Proiectarea didactică în învățământul superior. Monografie*. Chișinău: CEP USM, 2007. 250 p.
4. MITROFAN, Nicolae. *Aptitudinea pedagogică*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1988. 212 p.
5. SĂUCAN, Doina-Ștefana. *Conduita comunicațională a profesorului*. În: *Revista de psihologie*, 1999, nr. 3-4, p. 203-216.

6. SĂUCAN, Doina-Ștefana. Factorii psihologici ai comunicativității. În: Revista de psihologie, 1998, nr. 3-4, p. 203-216.
7. VOICA, Constantin. Exigențe psihologice în exercitarea profesiei didactice. În: Revista de psihologie, 2000, nr. 3-4, p. 135-143